

<https://doi.org/10.62837/2025.5.158>

SƏBAHƏT ƏVƏZ QIZI HACIYEVA
Azərbaycan Universiteti, Xarici Dillər kafedrası, müəllim/dissertant
Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, Ceyhun Hacıbəyli, 71
sabahat.hajiyeva@gmail.com

MÜSAHİBƏ MƏTNLƏRİNİN FORMALAŞMASINDA KONTEKSTİN ROLU

Xülasə:

Bu məqalədə media müsahibə mətnlərinin formalaşmasında kontekstin çoxşaxəli xarakteri nəzəri əsaslarla tədqiq edilir, müxtəlif kontekstual amillərin müsahibə götürən və müsahibə verən arasında qarşılıqlı ünsiyyətə təsiri araşdırılır. Həmsöhbətlərin media ilə bağlı təcrübələrində bir sıra məqamlar barədə daha öncədən məlumatlı olması və müsahibə prosesində bir çox müstəvidə qarşılıqlı uyğunlaşma zərurətinin yaranmasını vurğulayaraq, media müsahibəsi mətninin qrammatik və semantik strukturuna, həmçinin şərhinə kontekstin bilavasitə təsiri nümunələr vasitəsilə təhlil edilir. Kontekst elementlərinin müsahibəyə birbaşa və ya dolayı yolla təsir imkanlarını nəzərə alaraq, həmin elementlər daxili və xarici kontekst elementləri olaraq iki qrupa ayrılır və onların nəzəri əsasları tədqiq edilir. **Livingstone, s.5; Couldry, ss.76-98.**

Açar sözlər: media müsahibələri, kontekst, daxili və xarici kontekst elementləri

Giriş. Rəqəmsal kommunikasiya və fasiləsiz xəbər dövryyəsi dövründə media müsahibələri müxtəlif şəxs və hadisələr haqqında ictimai rəyin formalaşmasında, siyasi, mədəni, sosial xarakterli məlumatların yayılmasında həlledici rol oynayır. Transkripsiyaları, səs yazılarını və canlı yayımlanan müsahibələrdən hazırlanmış məqalələri ehtiva edən media müsahibə mətnləri məşhur simalardan nüfuzlu siyasi xadimlərə qədər cəmiyyət üçün maraqlı olan şəxslərin həyatı və peşəkar fəaliyyəti haqqında müəyyən fikir formalaşdırıcı mühüm informasiya mənbəyidir. Bu mətnlərin mənası və təsir dairəsi təkcə deyilən sözlərlə məhdudlaşmış şəkildə müəyyən edilmir. Mənanın şərh edilməsində önəmli məqamların aydınlaşdırılması zamanı müsahibələrin keçirildiyi kontekstin təhlil edilməsi zərurəti yaranır. Kontekst müsahibə zamanı həmsöhbətlərin dilin linqvistik potensialından istifadə üslubu, nitq xüsusiyyətləri, fiziki mühit, sosial və mədəni normalar, müsahibənin reallaşdığı zaman elementləri də daxil olmaqla bir sıra mühüm amilləri özündə birləşdirir. Bu amillərin hər biri sualların necə qoyulmasına, cavabların necə şərh edilməsinə və auditoriyanın məlumatı necə qəbul etməsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Məsələn, rəsmi studiya şəraitində keçirilən müsahibə tərəflərə peşəkarlıq və ciddilik hissini təlqin edə bilər, qeyri-rəsmi, yerində müsahibə isə daha rahat və səmimi bir

mühit yarada bilər ki, bu da müsahibə mətninin verbal ifadə şəkli və üslubunda müvafiq olaraq öz əksini tapır.

Media diskursunun formalaşmasında kontekstin rolunun müəyyənləşdirilməsi bir sıra fundamental linqvistik nəzəriyyə və kommunikasiya tədqiqatları konseptlərinə əsaslanır. Buraya əsaslı J.L.Austin və Con Searl kimi filosoflar tərəfindən Nitq Aktı Nəzəriyyəsi, Tənqidi Diskurs Təhlili, Kontekstuallaşdırma nəzəriyyəsi, Sosial konstruksionizm, Çərçivə nəzəriyyəsi, İnteraktiv sosiolinqvistik, Təhkiyə nəzəriyyəsi və s. daxildir.

Media müsahibələrində kontekstin rolunu aydın şəkildə başa düşmək həm söhbət iştirakçıları, həm də auditoriya üçün vacibdir. Kontekst elementlərinin səciyyəvi xüsusiyyətlərinə bələd olmaq, onlara uyğunlaşmaq və adekvat reaksiya vermək jurnalistə düzgün sual qurmaq və müsahibə verən tərəfi effektiv şəkildə prosesə cəlb etməklə diskurs hədəflərinə müvəffəqiyyətlə çatmağa kömək edir. İzləyən/dinləyən/oxuyan kontekstin diskurs üzərində təsirini dərk etməklə ötürülən məlumatı və onun arxasında dayanan motivləri incəliklərinə qədər başa düşə bilər.

Müsahibə mətnlərində dialoji diskursun məna strukturunun formalaşmasına bilavasitə və bilavasitə təsir edən əsas elementlər daxili və xarici kontekst amilləri olaraq iki qrupa ayrılır. (**Firth, s.500**). Daxili kontekst müsahibə çərçivəsində formalaşır və söhbətin gedişatına birbaşa təsir göstərir. Daxili kontekst amillərinə ilk növbədə həmsöhbətlərin prosesdəki dinamikası daxildir. Jurnalist və müsahib arasındakı münasibətin xüsusiyyətləri, bir-biri haqqında öncədən malik olduqları məlumat və müsbət/mənfi təəssüratlar müvafiq olaraq söhbətin üslubi və semantik strukturuna birbaşa təsir edir. Daxili kontekst faktoru kimi müsahibə mətninin formalaşmasında əsaslı rol oynayan daha bir nüans güc dinamikasıdır.

Həmsöhbətlərin səlahiyyət və sosial statuslarındakı fərq sualların qoyulma və cavablandırılma tərzinə təsir göstərməklə dialoqun tonunu müəyyənləşdirir. (**Holmes, J. Ss.239-261**). Eyni zamanda, müsahibədə iştirak edən tərəflərin emosional vəziyyəti (gərginlik, həvəs, narahatlıq, məmnunluq), kommunikasiya üslubu, verbal ifadə forması seçimi və bədən dili ünsiyyətin dinamikasını şərtləndirən mühüm məqamlardır.

Daxili kontekstin verbal və qeyri-verbal elementləri. Daxili kontekstin verbal və ya linqvistik amilləri həm müsahibin, həm də müsahibə götürənin istifadə etdiyi spesifik ifadələr, sözlər və qrammatik strukturlar, üslublar kimi müxtəlif komponentləri əhatə edir, müsahibələr zamanı dialoji diskurs dinamikasının formalaşmasında mühüm rol oynayır. Müsahibənin dialoq formasında koherent mətn olduğunu nəzərə alsaq, hər bir həmsöhbətin söylədiyi fikrin/sualın özündən əvvəl gələn sualla/fikirlə koheziv və koherent asılılıq münasibətində olduğunu müşahidə etmək mümkündür. Müsahiblərin səsləndirdiyi hər bir sözləmə əvvəlkindən asılı olduğu qədər növbəti deyəmi şərtləndirəcək məna gücünə sahibdir. Hər bir yeni sual/cavab öncəki ifadələrlə bağlılıq quraraq mətn boyunca məzmun və məna əlaqəsi

yaradır və müsahibə mətninin axıcılığını təmin edir. Belə ki, jurnalist əvvəlki cavabı əsas götürərək yeni sual verə bilər və ya cavabda müəyyən bir məqamı aydınlaşdırmaq üçün öncəki cavaba istinad edərək sualı təkrarlaya bilər. Replikalar arasındakı bu cür məntiqi asılılıq və məna ardıcılığı müsahibənin konkret mövzu daxilində vahid bir mətn kimi qurulmasını və başa düşülməsini asanlaşdırır. Bu proses mətnin koherentliyini təmin edən ekplisit koheziv vasitələrin istifadəsi ilə gerçəkləşir. A. Məmmədov qeyd edir ki, kohesiv vasitələrə söz birləşmələri, leksik təkrarlar, bağlayıcı zərflər, ellipsislər, bağlayıcılar, anafora, katafora, deyiktik vasitələr və s. daxildir. Bu vasitələr mətn və diskurs daxilində semantik və leksik əlaqə yaradan vasitələr hesab edilir. **(azad, s.18).**

Verbal kontekst elementləri, eyni zamanda, cümlə strukturu (sadə, mürəkkəb, qısa və ya uzun cümlələr), sual formaları (açıq-qapalı suallar), arqumentasiya, sətraltı mənalara və registr seçimində (konkret üsluba aid ifadə forması) təzahür edir. **(Gee, s.39).** Müsahibənin dili söhbət iştirakçıları haqqında təəssürat yaratmaqla yanaşı, həm də müsahibənin təqdim ediləcəyi auditoriya barədə də kifayət qədər məlumat verir. Məsələn, elm sahəsinin insanları üçün nəzərdə tutulmuş müsahibə mətni elmi üslubda təşkil ediləcək, daha çox elmi terminlərdən istifadə ediləcək və cümlələr mürəkkəb strukturda qurulacaq. Məşhur bir müğənni ilə qısa bir dialoq üzərində qurulan müsahibənin dili, demək olar ki, hər kəs üçün anlaşılacaq olacaq.

Müsahibə mətnlərinin koherentliyi həm də həmsöhbətlərin qeyri-verbal ifadə vasitələrindən məharətlə və doğru formada istifadə etmək bacarığından asılıdır. Qeyri-verbal ifadə vasitələri müsahibə mətnlərinin yaranmasında daxili kontekstin tərkib hissəsi olaraq iştirakçıların duyğularını, niyyətlərini və kommunikasiyanın sosial dinamikalarını əks etdirir. Jurnalist və müsahibə verən tərəfin qeyri-verbal siqnailləri təhlil etmək bacarığının olması müsahibənin məlumat ötürmə keyfiyyətini artırmağa və mövzu ətrafında daha dolğun fikir yaratmağa kömək edir. Bu səbəbdən, qeyri-verbal ifadə vasitələrinin analizi media müsahibələrinin effektiv təşkili üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Qeyri-verbal ifadə vasitələrinə bədən dili, müsahiblər arasındakı fiziki məsafə, üz ifadəsi, səs tonu, pauzalar, göz təması və s. aiddir. Bədən dili müsahibə zamanı həmsöhbətlərin fiziki baxımdan hansı pozisiyada dayanmasını, jestlərini, bədən mövqeyini təhlil etmək onlar arasında münasibətin özünəməxsus keyfiyyətini aydınlaşdırmağa imkan verir. Məsələn, açıq duruş, əllərin açıq olması qarşı tərəfə müsbət münasibətin olduğunu işarəsidir. Knapp və Hall qeyd edirlər ki, bədən dili, dinləyicinin həmsöhbətlərin hisslərini başa düşməsi üçün vacibdir. **(Knapp, s.28).**

Media müsahibələrində daxili kontekstin analizi qarşılıqlı əlaqədə olan bir neçə prosesin mahiyyətini anlamağa imkan verir. Əslində, proseslər zənciri müsahibənin baş tutmasından öncə başlayır. Jurnalist və müsahibin şəxsi, peşəkar, mədəni, psixoloji durum, sosial və s. kimi keyfiyyətləri müsahibənin gedişində onların dil seçiminə bilavasitə təsir göstərir və bu fonda formalaşan dialoqi diskurs sadalanan

bütün məlumatları linqvistik kod şəklində dinləyici/oxucu/tamaşaçıya çatdırır. Məlumat ötürüldükdən sonra, sözlərin linqvistik ifadə sərhədləri xaricində olan həqiqi diskursiv məqsədinin dərk edilməsinə istiqamətlənmiş diskurs təhlili prosesi başlayır və xarici kontekst faktorlarının müəyyənləşdirilməsi zərurəti yaranır.

Media müsahibələri mətninin təhlilində xarici kontekstin amillərinin rolu. Media müsahibə mətnlərində xarici kontekst dedikdə, müsahibə prosesini əhatə edən, onun şərhinə təsir edən fon məlumatları və situasiya amillərinin məcmusu nəzərdə tutulur. Xarici kontekst elementləri müsahibənin qurulmasına, müəyyən çərçivəyə salınmasına və auditoriya tərəfindən qavranılmasına təsir edən, müsahibə götürən və müsahibə alan şəxs arasındakı birbaşa kommunikasiya prosesindən kənar olan faktorlardır. Bu elementlər müsahibələrin məzmununu, tonunu və istiqamətini formalaşdırmağa kömək edir və auditoriyanın müsahibə mətnini şərhinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir.

Media müsahibələrində əsas xarici kontekst elementlərindən biri mədəni kontekstir. Həm tamaşaçıların, həm də müsahibə iştirakçılarının mədəni norma və dəyərləri, kommunikativ üslubu, ictimai ünsiyyətdə bir sıra faktorlarla şərtlənən güc dinamikasının mütənəsibliyi, media məzmununun istehlakı üzrə vərdislər, sosial həssaslıq, tarixi kontekst, sual-cavab formatının çərçivəsi, hətta müsahibə subyektlərinin seçilməsi müsahibələrin quruluşuna və gedişatına təsir göstərir. Mədəni gözləntilərdəki fərqlər müxtəlif cəmiyyətlərdə müsahibənin üslub və tonunda dəyişiklik yarada bilər. **(Van Dijk, ss.15-18)**. Mədəni kontekst həmsöhbətlərin nitqinin linqvistik xüsusiyyətlərini və davranışını ortaq norma və dəyərlərə əsaslanaraq şərh etməyə imkan verir. Qərbi mədəniyyətlərində sualın birbaşa və açıq (eksplisit ifadə şəklində) normal qəbul edilə bilər, halbuki bəzi Asiya ölkələri kontekstində dolayı ünsiyyət daha məqbul görünür **(Van Dijk, ss.79-80; Hall, 2002, ss.85-105)**.

(1) Oprah: Were you silent, or were you silenced?

Meghan: The latter.

Oprah: So how does that work? Were you told by the comms people or the... I don't know, the institution? Were you told to keep silent? How were you told to handle tabloids or gossip? Were you told to say nothing?

Meghan: Everyone from ... everyone in my world, um, was given very clear directive from the moment the world knew Harry and I were dating to always say, "No comment". That's my friends, my mom and dad.

(2) Oprah: "Did you have suicidal thoughts?"

Meghan: "Yes. This was very clear and very real... I just didn't want to be alive anymore."

<https://iamkateshaw.medium.com/oprah-with-prince-harry-and-meghan-markle-interview-transcript-30071fdb2c00>

Suallarda (1) Oprah Amerika mediasına xas birbaşa sual vermək texnikasından istifadə edir, giriş hissə olmadan həssas məsələ belə olsa, sualı açıq şəkildə ünvanlayır. Bu cür sual qurmaq üslubu Britaniya müsahibələri üçün səciyyəvi deyil, burada həssas mövzulara müraciət edərkən suallar daha çox dolayı şəkildə tərtib edilir. Oprah-nın sualı (2) Britaniya cəmiyyətində, xüsusən də monarxiya kimi qurumlarda damğa hesab edilə biləcək bir mövzuya - psixi sağlamlığa toxunur və eyni zamanda Amerika cəmiyyətinin psixi sağlamlıq durumu ilə bağlı mədəni açıqlığını əks etdirir, Meqanın dürüst cavabı isə onun Amerikan özünüifadə normaları ilə rahatlığını göstərir.

(3) Oprah: *“Is there a conversation about how dark your baby is going to be?”*

Harry: *“That conversation, I am never going to share. But at the time, it was awkward. I was a bit shocked.”*

<https://iamkateshaw.medium.com/oprah-with-prince-harry-and-meghan-markle-interview-transcript-30071fdb2c00>

Opranın sualı (3) və Harrinin cavabı göstərir ki, Britaniyada, xüsusən də kral ailəsi daxilində irq məsələsi ictimai müzakirəyə qapalı olan bir mövzudur. Müsahibənin məhz Amerikada baş tutması bu sualın səsləndirilməsinə imkan verən əsas faktordur, çünki Britaniyadan fərqli olaraq, irq məsələsi Amerikan cəmiyyətində tez-tez gündəmə çıxarılan bir mövzudur.

İki ölkənin mədəniyyətləri arasında ünsiyyətin məzmun xarakteri və təşkili baxımından olan fərq media müsahibələrində tərəflərin nitqinin spesifik sintaktik, semantik xüsusiyyətlərində və üslubi çalarlarında özünü büruzə verir.

Xarici kontekst elementi kimi sosial və siyasi mühit media müsahibələrinin mövzusunə, əsas fokusuna, üslubuna birbaşa təsir edir. Jurnalistlər ictimai narahatlıq/rezonans doğuran cari məsələlərə müraciət edirlər, məsələn, seçkilər zamanı müsahibələrin əsas mövzusu siyasətlə bağlı olur. **(Couldry, ss.99-123)**

Aşağıda Jurnalist Jonathan Swan-ın ABŞ-ın keçmiş prezidenti Donald Trampın 2020-ci ildə Axios müsahibəsindən olan bu fraqment verilib. Müsahibə Qaralərin Həyatı Önemlidir şüarı ilə keçirilən etirazlar və Corc Floydun öldürülməsindən sonra daha da genişlənən ictimai iğtişaşlar da daxil olmaqla bir sıra mövzuları əhatə edib. Dialoq Swan-ın dövrün sosial və siyasi gərginliyinə diqqəti cəlb edən sərt və bəzən mübahisəyə səbəb olan sual vermə tərzini əks etdirir.

(4) Jonathan Swan: *“You talk about ‘law and order’... but there’s been this overwhelming evidence of systemic racism, police brutality, and inequality. Why hasn’t your administration done more to address these issues?”*

Donald Trump: *“I think I’ve done more for the Black community than any president since Abraham Lincoln. We’ve created opportunity zones, we’ve got record funding for historically Black colleges, and we’ve done criminal justice reform.”*

Swan-ın sualı (4) “Qaralərin həyatı önemlidir!” şüarı ilə irqi ədalətsizliyə qarşı yönəlmiş ictimai etirazlar dalğası ətrafındakı sosial kontekstin aktuallığını əks etdirir

və bu sualla Trampı sıxışdırmağa çalışır. Trampın cavabı daha çox onun iqtisadi və siyasi nailiyyətlərinə fokuslanıb, sistemli irqçiliklə bağlı məsələyə münasibət bildirməkdən çəkinir.

Media müsahibələrinin keçirildiyi platforma (televiziya, radio, online, çap) və format söhbət iştirakçılarının ünsiyyətə münasibətinə, kommunikativ üslubuna, prosesi idarəetmə tərzinə, seçdiyi linqvistik vasitələrə təsir göstərir. Televiziya müsahibələri və canlı yayımlanan tok-şoularda dialoqlar zaman məhdudiyyətinə görə nisbətən yığcam olur və bu diskurs növü ellipsis, triadik konstruksiyalar, inversiya, ritorik suallar, parataksis kimi sintaktik-stilistik vasitələrin istifadəsi ilə səciyyələnir. **(Clayman and Heritage, ss.24-46)**. Qəzet və jurnallar üçün hazırlanan müsahibələrdə isə həmsöhbətlər mövzu ilə bağlı fikirlərini geniş formada ifadə etmək imkanına malik olur, bu səbəbdən müsahibə mətni sintaktik struktur və üslubi xüsusiyyətlər baxımından daha mürəkkəb olur (Hutchby, 2019). Həmsöhbətlərin nitqində hipotaksis, apozisiya, vasitəli və vasitəsiz nitq, metafora, paralelizm və s. kimi sintaktik və üslubi vasitələrə geniş yer verilir. Paralel olaraq, sosial mediada canlı yayımlanan müsahibələrin, mətbuat konfransları və panel müsahibələrinin mətnlərinin təhlili zamanı bir daha aydın olur ki, söhbətin reallaşdığı platforma onun dili, tonu və auditoriyada yaratdığı təəssürata özünəməxsus şəkildə təsir göstərən önəmli faktorlardan biridir.

Müsahibə mətnlərinin mövzu, məzmun və məna strukturunun formalaşmasına təsir edən xarici kontekst elementləri arasında müsahibənin hədəflədiyi auditoriya kütləsinin gözləntiləri, milli kimliyi, mədəni və sosial mənsubiyyəti və s. kimi nüansları da nəzərdən keçirmək önəmlidir. Xarici ölkələrə səfər edən məşhurlar, siyasətçilər həmin ölkədə mətbuat konfranslarında çıxış edərkən və jurnalistlərin suallarını cavablandırarkən söz seçimi, ton, jestlər və mimika ilə ehtiyatlı davranmağa çalışırlar. Məzmunun auditoriyanın gözləntiləri, dəyərləri, bilikləri və maraqları üzərinə biçilməsi leksik seçimlərdən tutmuş rəsmiyyət dərəcəsi və cavabların mürəkkəbliyi səviyyəsinə qədər bütün aspektlərdə müsahibəni nəzarət altında saxlayır (Livingstone; 2004). Çünki, dinləyici/izləyici media kontentin passiv istehlakçısı deyil, həm də prosesin tənqidi mövqedən çıxış edən iştirakçısıdır. (Norris 1999).

Müsahibə mövzusunun seçilməsi və ona müvafiq məzmunun hazırlanmasına media qurumları, onların nüfuzu, fəaliyyət istiqamətləri, redaktə siyasəti və redaktə etikasının təsirini də müşahidə etmək mümkündür. Media təşkilatının gücü və müəyyən mövzularda qərəzli mövqeyinin təzyiqi altında formalaşan müsahibə kontenti istər verbal ifadə vasitələrinin seçimi, istər konkret ideoloji çərçivələrin mövcudluğu, istərsə də bəzi məsələlərlə bağlı marjinal münasibətin aşkar sərgilənməsi ilə spesifik forma alır. Məsələn, əksər ictimai yayım kanalları seçdiyi dil, üslub vasitəsilə neytral mövqe nümayiş etsə də, özəl kanallar daha böyük auditoriya cəlb etmək məqsədilə subyektiv münasibətlərini açıq formada bildirməyi

daha uyğun hesab edirlər. (Wodak & Meyer, 2009, pp. 5-10). Bu mövqe bütövlükdə kanalda yayımlanan media kontentin formasına, semantik və üslubi xüsusiyyətlərinə, müsahibə və reportajlar üçün mediatik subyektlərin seçilməsi meyarlarına siraət edir.

Aşağıdakı nümunədə tanınmış simalarla qeyri-rəsmi şəraitdə dərin, uzun formatlı söhbətlər aparan David Lettermanın müsahibə seriyasından məşhur müğənni Billie Eilish-lə olan söhbətindən fraqment verilib. Billie-nin öz psixi sağlamlığı və Tourette sindromu ilə bağlı təcrübəsini açıq şəkildə bölüşməsi, əvvəlki müsahibələrdə heç vaxt işıqlandırılmayan məsələlərə toxunması izləyicilərin sayında əhəmiyyətli dəyişiklik yaratmışdı.

(5) Letterman: *“One of the things that impresses me most about you is your honesty with your fans. You’ve been open about so many things, including your Tourette syndrome. How do you feel sharing that part of yourself?”*

Eilish: *“Honestly, I didn’t even mean to be open about it; it just kind of happened. It’s not something I talk about a lot because people don’t really get it. They can be... uncomfortable. But I think it’s important for people to know more about it.”*

Letterman: *“What does it feel like to experience a tic, especially in public?”*

Eilish: *“It can be exhausting. People often don’t realize it’s happening because I’m so used to suppressing it, especially in interviews or on stage. But sometimes it’s overwhelming, and I can’t hold it back. It’s just a part of who I am.”*

Tanınmış media qurumu olan Netflix-in uzun söhbəti nəzərdə tutan proqram formatı, səmimi, rahat mühit yaradan Lettermanın platforması müsahibə aid şəxsi mövzuları daha dərindən araşdırmağa imkan verir. Şounun tamaşaçıları introspektiv, həqiqi müsahibələri yüksək qiymətləndirir, bu səbəbdən də Billie-nin Tourette sindromu haqqında aydın, rahat dillə etdiyi səmimi açıqlamalar əslində Netflix-in izləyici siyasəti ilə uyğunlaşır. Bu müzakirələr psixi sağlamlıq və şəxsi inkişafı maraqlanan tamaşaçıları cəlb etməyə nail olur. Eyni zamanda, Letterman-ın media etikası, hörmət və empatiya çərçivəsində səsləndirdiyi suallar qonaqlara öz təcrübələrini pafossuz şəkildə bölüşmək şəraiti yaradır.

Nəticə: Media müsahibə mətnlərinin formalaşmasının kontekstual aspektlərini araşdırarkən məlum olur ki, kontekst mətnlərin məzmununa, sintaktik-semantik strukturuna, funksional üslubuna mühüm təsir göstərən elementlər məcmusudur, sualların quruluşu və cavablar, dialoqun auditoriya tərəfindən qavranılması və şərh edilməsi məhz kontekst elementləri ilə sıx bağlıdır. Fiziki, siyasi, sosial, mədəni və media kontekstləri müsahibələrini ton, üslub və məzmun xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirməyə imkan verir. Media mütəxəssisləri müsahibə mətnlərini bu kontekstual parametrlər çərçivəsində tədqiq etməklə kommunikaşyanın dinamikası, məzmunun məqsədəuyğun şəkildə formalaşdırılması üçün gərəkli olan mexanizmlər haqqında məlumat əldə etmiş olurlar. Media müsahibələrində kontekstin rolunu başa düşmək həm dialoq iştirakçıları üçün, həm də tamaşaçılar üçün vacibdir. Kontekst

faktorlarının təsir imkanları haqqında bilikli olan jurnalistlər aktuallığı qorumaqla, sosial və mədəni həssaslıqları nəzərə almaqla orijinal dialoq qurmağa nail olurlar. Müsahibə verənlər isə onların cavablarının müxtəlif kontekstlərdə müxtəlif cür şərh edilə biləcəyi haqqında nəzəri və praktik biliyə sahib olmaqla dialoqu strateji cəhətdən məharətlə idarə etmək imkanı qazanırlar. Kontekstin müsahibənin məzmun və formasına təsir strategiyaları haqqında məlumatlı olmaq auditoriyaya dialoqu ötürdüyü informasiyanı bütün məna çalarları ilə anlayıb şərh etmək üçün xüsusi önəm daşıyır.

SABAHAHAT HAJIYEVA AVAZ THE ROLE OF CONTEXT IN THE FORMATION OF INTERVIEW TEXTS

Abstract: This article investigates the multifaceted nature of context in the formation of media interview texts from a theoretical perspective, examining how various contextual factors influence the interaction between the interviewer and the interviewee. It highlights the importance of prior knowledge that interlocutors may have regarding media-related aspects and the necessity for mutual alignment on multiple levels during the interview process. Through examples, the article analyzes the direct influence of context on the grammatical and semantic structure of the media interview text, as well as on its interpretation. Taking into account the potential of context elements to affect the interview directly or indirectly, these elements are classified into two categories: internal and external context elements, and their theoretical foundations are explored.

Livingstone, p. 5; Couldry, pp. 76–98.

Key words: media interviews, context, internal and external context elements

САБАХАТ АВАЗОВНА ГАДЖИЕВА РОЛЬ КОНТЕКСТА В ФОРМИРОВАНИИ ТЕКСТОВ ИНТЕРВЬЮ

Резюме:

В данной статье на теоретической основе исследуется многогранный характер контекста в формировании текстов медиаинтервью, а также влияние различных контекстуальных факторов на взаимодействие между интервьюером и интервьюируемым. Подчеркивается, что собеседники зачастую обладают предварительными знаниями о специфике медиа, а также необходимость их взаимной адаптации на различных уровнях в процессе интервью. На примере конкретных случаев анализируется прямое влияние контекста на грамматическую и семантическую структуру текста медиаинтервью, а также на его интерпретацию. Учитывая возможность прямого и косвенного воздействия элементов контекста на интервью, они

делятся на две группы: внутренние и внешние элементы контекста, и исследуются их теоретические основы.

Livingstone, с. 5; Couldry, сс. 76–98.

Ключевые слова: медийные интервью, контекст, внутренние и внешние элементы контекста

Ədəbiyyat

1. Clayman, S. and Heritage, J., *The News Interview*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002
2. Couldry, N., *Media, Society, World: Social Theory and Digital Media Practice*. 1st ed, Cambridge: Polity Press, 2012, s. 45-50
3. Firth, J. R., *Papers in Linguistic Analysis 1934-51*. *Language*, Vol. 34, No. 4 (Oct. - Dec., 1958), *Linguistic Society of America* 1958 pp. 498-502
4. Gee, *An Introduction to Discourse Analysis*. 2014
5. Holmes, J., *An Introduction to Sociolinguistics*. 4th Ed. New York: Routledge, 2013
6. Hutchby, 2019
7. Knapp, M. L., & Hall, A. *Nonverbal Communication in Human Interaction*, Wadsworth, 2010, s. 97).
8. Livingstone. S., *The Audience in Media and Communications*, 2004
9. Məmmədov Azad, *Diskurs təhlilinin koqnitiv perspektivləri*. Bakı: Çarşıoğlu, 2010, 96 s.
10. Norris, Pippa (ed.), *Critical Citizens: Global Support for Democratic Government*. Oxford: Oxford University Press. 1999
11. Scollon Ronald and Suzanne Couldry; 2012. Scollon, *Intercultural Communication: A Discourse Approach*. Oxford: Black-well, 1995
12. Van Dijk, 2008, s. 17-23.
13. Hall, E.T., *Beyond Culture*, 2002,
14. Wodak & Meyer, 2009, pp. 5-10

Rəyçi: fil.ü.f.d., Z. Bağırzadə